

## **Obrzędy wtajemniczenia chrześcijańskiego i muzułmańskiego drogą do Wewnątrz**

Christian and Muslim initiation rites as the path  
to the Inside

*Jolanta Łaba*

jolantalaba@gmail.com

Doktor teologii w zakresie religiologii; autorka pracy doktorskiej *Idee religijne w literaturze „fantasy”* (rozprawa uzyskała wyróżnienie w konkursie grantów promotorskich w latach 2005-2007); 2000-2016 nauczycielka religii; wykładowca i autorka publikacji w zakresie religioznawstwa porównawczego, pedagogiki religii oraz edukacji nieformalnej.

**K**iedy człowiek spotyka *sacrum*, nie może nie reagować. Dla współczesnego człowieka, żyjącego w świecie pluralizmu światopoglądowego, bogactwo ludzkich doświadczeń religijnych czasem zdaje się być labiryntem bez wyjścia. Aby prawidłowo rozwijać się w duchu, potrzeba konkretnych wskazówek. Chrześcijanie i muzułmanie wierzą, że istnieje bezpieczna oraz pewna droga, na której nie sposób zagubić prawdy o Bogu. Przez tytułowe „Wewnątrz” rozumiem rzeczywistość Bożą, do której człowiek może wejść poprzez ceremonie religijne – takie, które uczą orientacji na mapie duchowych dróg i niczym niezawodne drogowskazy kierują życiem osoby wierzącej w wędrowaniu ku ostatecznej Realności.

Obrzędy przejścia (fr. *rites de passage*) to termin religioznawczy oznaczający rytuały wprowadzające w tajemnice wiary lub społeczności. Cechą charakterystyczną tych obrzędów jest zmiana (odebranie i nadanie) jakiejś właściwości poddawanego im człowieka. Często służą podkreśleniu przełomowych momentów życia ludzkiego. Arnold von Gennep opisał to pojęcie z perspektywy różnych obrzędów, które

związane są z takimi rytami, jak: fizyczne przejście przez terytorium, powitanie i włączenie obcego do społeczeństwa, ciąża oraz narodzenie dziecka, przejście z fazy życia dziecięcej do dojrzałości, inicjacja do stowarzyszeń, kast, grup religijnych, zaręczyny i małżeństwo, pogrzeb. Rytuały przejścia związane są z obrzędami inicjacyjnymi. Ich uczestników przygotowują do wejścia w nieznaną, niebezpieczną rzeczywistość duchową – nieznaną, ponieważ doświadczaną w inny niż dotychczas sposób; niebezpieczną, gdyż pełną napięcia między tym, co widzialne a niewidzialne, między dobrem a złem, biernością a aktywnością, uśpieniem a aktywnością wewnętrzną<sup>1</sup>.

W każdej tradycji religijnej można wskazać i opisać obrzędy przejścia. Chrześcijańskie *rites de passage* mają ogromne znaczenie dla życia wewnętrznego każdego ucznia Chrystusa. Polegają na wprowadzeniu w tajemnice wiary i służą pogłębianiu życia duchowego, a także przygotowują do kontaktu z Bogiem. Obserwując życie Kościoła, chociażby z perspektywy parafii, można odnieść wrażenie, że współcześnie inicjowani – bohaterowie tych obrzędów – nie zawsze są świadomi tego, czego doświadczają. Czy dzisiejsi neofici, wprowadzani w tajniki chrześcijańskich misterii, uświadamiają sobie wagę odpowiednio przyjmowanych sakramentów, które wprowadzać mają do Wewnątrz, czyli do prawdziwej rzeczywistości Boga?

Poniższy tekst, będący refleksją religjologa, ma na celu wskazać na niezwykłą głębię treści tych zwyczajów. Dedykowany jest młodemu neofitom, szczególnie tym, którzy, niestety, dość często wkraczają na tajemne ścieżki Boże z ekscentryczną nonszalancją i roztargnieniem. Do analizy obrzędów chrześcijańskich dodane zostanie krótkie porównanie z tradycjami islamu, aby podkreślić, iż nie tylko dla chrześcijan ważne są ceremonie wprowadzające w życie wspólnoty religijnej. Islam organizuje wejście członków wspólnoty do rzeczywistości Boga w inny sposób niż chrześcijaństwo. Niemniej jednak istnieją w tej tradycji religijnej obrzędy, które mają za zadanie podkreślić rozpoczęcia nowego duchowego sposobu życia czy też pogłębienie go i przejście na kolejne etapy mistycznego zjednoczenia z Bogiem. Wypada zacząć od teorii rytów przejścia.

---

<sup>1</sup> A. van Gennep, *Obrzędy przejścia: systematyczne studium ceremonii: o bramie i progu (...) i o innych rzeczach*, tłum. B. Biały, Warszawa 2006, s. 29-39; Por. G. van der Leeuw, *Fenomenologia religii*, tłum. J. Prokopiuk, Warszawa 1997, s. 37-44; M. Eliade, *Traktat o historii religii*, tłum. J.W. Kowalski, Warszawa 2000, s. 32 n.

## 1. Symbolika przejścia

„Człowiek otrzymuje wiedzę na temat świętości, ponieważ się ona przejawia, ponieważ okazuje się, że jest ona całkowicie inna od tego, co świeckie”<sup>2</sup>. Tego rodzaju odczuwane przejawy świętości określa się hierofaniami (gr. *hieros* święte, *phainomai* okazywać się). Hierofania oznacza, że świętość się nam objawia. Historia religii opisuje wielką liczbę takich objawień – od najbardziej podstawowych (w kamieniach, drzewach itp.) do hierofanii najwyższej, którą dla chrześcijanina jest wcielenie się Boga w Jezusa Chrystusa. Współczesny człowiek Zachodu ze sceptycyzmem przyjmuje tego rodzaju formy świętości, z powodu których ludzie organizują kult wokół kamieni, drzew, gór itp. Jednakże nie chodzi tu o modlenie się do przedmiotu jako takiego, ale o okazanie szacunku i czci wobec tego, co jest inne, „święte”, co zostało objawione za pośrednictwem danego przedmiotu. Aby doświadczyć tego, co „święte”, „objawione”, należy tam wejść.

Każde istnienie przeznaczone jest do przejścia. We wszystkich rytach i symbolach „przejścia” wyraża się unikalne ujęcie ludzkiej egzystencji: człowiek, nawet jeśli się narodzi, nie jest jeszcze gotów, musi się narodzić ponownie – w duchu. Stanie się pełnym człowiekiem dopiero po „przestąpieniu progu” – ze stanu embrionalnego, niepełnego, do stanu dojrzałego, do stanu pełni. Egzystencja ludzka uzyskuje pełny wymiar istnienia dopiero za sprawą rytuałów przejścia, następujących po sobie inicjacji.

Symbolika przejścia człowieka religijnego (*homo religiosus*) dotyczy całego otoczenia: drogi do pokonania, drogi do domu, do pracy, mostów, tuneli, przez które musi przejść, by dostać się do określonego punktu. W symbolice tej (dotyczy to zwłaszcza domu) ważny jest moment „progu”, miejsca rozgraniczenia między zewnątrz a wewnątrz. Punkt ten wskazuje na możliwość przejścia z jednej strefy do drugiej. Wyobrażenia niebezpiecznych przejść to obrazy mostu, wąskiej ścieżki (często wiodącej pod górę), wąskiej bramy. Symbole te dominują w dyskursie religijnym, w obrzędach pogrzebowych i inicjacjach, w tym także chrześcijańskich. Inicjacja, śmierć, ekstaza mistyczna, poznanie, wiara w judaizmie i chrześcijaństwie oznaczają przejście z jednego sposobu istnienia do drugiego. Wskazują na prawdziwą przemianę ontologiczną<sup>3</sup>. Dom jest symbolem gniazda, miejsca stałego pobytu na świecie. Pielgrzymi i asceci wyrzekają się go „idąc stale

<sup>2</sup> Cyt. M. Eliade, *Sacrum i profanum*, tłum. B. Baran, Warszawa 1999, s. 7.

<sup>3</sup> Tenże, *Traktat o historii religii*, dz. cyt., s. 28-32; tenże, *Sacrum i profanum*, dz. cyt., s. 148 n.

przed siebie”, zmieniając miejsce pobytu. Wyrażają pragnienie porzucenia świata. Ci, którzy wybrali poszukiwanie nowych doznań duchowych, muszą wyrzec się miejsca w rodzinie i we wspólnocie, poświęcić się wędrówce do najwyższej prawdy. Badacze religii określają ją mianem Boga ukrytego – *Deus absconditus*<sup>4</sup>.

*Sam Chrystus wskazuje na „ciasne przejście”, który łączy świat ziemski z domem Boga w niebie: „Wchodźcie przez wąską bramę, bo szeroka brama i szeroka droga prowadzą was na zatracenie i wielu tędy idzie. A jakże ciasna jest brama i jak wąska droga, która prowadzi do życia! I niewielu ją odkrywa!” (Mt 7,13-14)*<sup>5</sup>. W jednym z hadisów (wypowiedzi Proroka Muhammada i jego towarzyszy) czytamy: „Byłem ukrytym skarbem. Bardzo chciałem, aby mnie poznano. Dlatego też stworzyłem stworzenie, tak żebym został poznany”<sup>6</sup>. Tego rodzaju opisy ukazują prawdę o tym, jak trudno jest zdobyć wiarę i poznanie prawdy o rzeczywistości, do której zaprasza Bóg. Przemiany można doznać pośród codziennych zdarzeń, w centrum związanego z nimi świata. W akcie przeżywania człowieka religijnego codziennie można odkrywać „szyfry”. Najzwyczajniejsze działanie może odnosić się do aktu duchowego, a droga i przejście mogą stać się symbolem pielgrzymki – wędrówki do centrum świata<sup>7</sup>.

Ryty przejścia odgrywają więc istotną rolę w życiu człowieka religijnego. Chodzi o inicjację, ponieważ wydarzenia narodzin, zaślubin, śmierci oznaczają radykalną zmianę statusu ontologicznego i społecznego. Jednakże w niereligijnym oglądzie rzeczywistości tracą one charakter rytualny i nie oznaczają nic więcej ponad swą nazwę<sup>8</sup>.

## 2. Schemat inicjacji religijnej

Rytały inicjacyjne składają się ze sprawdzianów, symbolicznej śmierci i ponownych narodzin (zmartwychwstania). Schemat ten podlega prawu nadludzkiemu, „nie z tego świata”, ponieważ neofita poddający się próbie naśladuje zachowanie nadludzkie, boskie. *Homo religiosus* chce być inny niż jest na płaszczyźnie naturalnej. Pragnie upodabniać się do obrazu objawionego w historii świętej. Dąży do

<sup>4</sup> Tamże.

<sup>5</sup> Cytaty biblijne pochodzą z: M. Peter, M. Wolniewicz (red.), *Biblia Poznańska*, Poznań 1999. Por. M. Eliade, *Sacrum i profanum*, dz. cyt., s. 150.

<sup>6</sup> Cyt. [za:] S.H. Nasr, *Istota islamu. Trwałe wartości dla ludzkości*, tłum. K. Pachniak, Warszawa 2002, s. 20.

<sup>7</sup> M. Eliade, *Traktat o historii religii*, dz. cyt., s. 396-400; tenże, *Sacrum i profanum*, dz. cyt., s. 151.

<sup>8</sup> Por. tamże, s. 153-155.

religijnego ideału ludzkości. Inicjacja polega na potrójnym „objawieniu”: objawieniu *sacrum*, śmierci, seksualności. Człowiek inicjowany poznaje je oraz włącza w obręb swego nowego „ja”. Neofita umiera w infantylnym, świeckim sposobie życia i rodzi się na nowo do innego rodzaju istnienia, uświęconego, umożliwiającego poznanie oraz wiedzę. Inicjowany staje się nowym człowiekiem, „zmartwychwstałym”, tym, który zna tajemnice i posiada „objawienie metafizyczne”. W trakcie treningu poprzedzającego inicjację poznaje święte historie o początkach świata, prawdziwe imiona bogów, dowiaduje się, jak działają oni podczas ceremonii inicjacyjnych. Inicjacja stanowi zatem kontynuację lub początek procesu duchowego dojrzewania.

Obrzęd przejścia składa się zawsze z trzech faz, ale ich długość może być różna. Niektóre elementy mogą być niezauważalne, inne trwają nawet kilka lat.

Faza wyłączenia (preliminarna, separacji) polega na odebraniu statusu jednostki i wyłączeniu jej z dotychczasowej grupy. Oznacza to najczęściej opuszczenie świata rodzinnego domu i zaszycie się w samotności. Jest to symbol śmierci, mroku, podziemnego świata, powrotu do stanu embrionalnego. Zewnętrznymi oznakami tej fazy są np.: zmiana ubioru lub nagość, malowanie bądź okaleczanie ciała, oddalenie się od społeczności czy izolacja.

Kolejna faza, zwana marginalną (liminalną, okresem przejściowym), jest czasem „zawieszenia” jednostki, która przestaje istnieć (symbolicznie), utraciwszy poprzednią rolę społeczną. Stan ten może trwać od kilku minut do kilku lat. Neofita „umiera” przekraczając świecki, nieuświęcony sposób życia „ślepa w duchu”. Charakterystyczne jest też recytowanie mitu o powstaniu świata. Ma to na celu umieszczenie inicjowanego w chwili brzasku poprzedzającego stworzenie, aby mógł wrócić do czystej karty swej egzystencji, do absolutnego początku, kiedy jeszcze nic nie było zepsute ani zaburzone. Neofita znajduje się wtedy w stanie „nocy”. Towarzyszy temu tzw. chaos psychiczny neofity, który łączy się ze złożeniem ofiary. Jest to symbol nadludzkiego wywalczenia istnienia w duchu. Składający ofiarę musi zostać wcześniej wtajemniczony w misteria, zatem musi nastąpić śmierć „świeckiego ja”. Towarzyszą temu rytualne okaleczenia w fazie poprzedniej, np. symboliczne tortury, robienie tatuaży, nauka tajemnych słów, obrzezanie, zapominanie swego imienia itp.<sup>9</sup>

<sup>9</sup> Dobrym przykładem chrześcijańskiej „historii świętej”, będącej wzorem fazy marginalnej, może być spotkanie Szawła z Chrystusem. Stan, w jakim znalazł się Szawel (św. Paweł) po spotkaniu ze Zmartwychwstałym, określić można nocą. Stracił wzrok na trzy dni, przez ten czas nie jadł i nie pił. Kiedy Ananiasz pod wpływem wizji

Ostatni faza – włączenia (postliminalna, integracji) – to nadanie nowego statusu, drugie narodziny (zmartwychwstanie). Neofita zostaje wprowadzony w świętość, aby wziąć na siebie odpowiedzialność za życie. Znakiem tego może być zmiana imienia. Symbolikę drugich narodzin przyjęły i przewartościowały judaizm oraz chrześcijaństwo. Św. Paweł „rodzi synów duchowych” poprzez wiarę dzięki misterium ustanowionemu przez Chrystusa<sup>10</sup>.

W uproszczonym schemacie inicjacji mamy zatem trzy elementy: cierpienie, śmierć i „zmartwychwstanie” neofity. Chrześcijańskie obrzędy wtajemniczenia cechuje niezwykle bogata symbolika, której poszczególne treści związane są ze świętymi historiami o Chrystusie. Można powiedzieć, że scenariusz życia Wcielonego Boga na ziemi organizuje chrześcijański schemat rytu przejścia, a poszczególne etapy wtajemniczania wiernych w tajemnice wiary są odbiciem etapów życia Jezusa.

W islamie obrzędy tego typu nie są rozbudowane, stanowią one naturalną część życia religijnego muzułmanina. Są też znakiem współpracy z wolą Boga i świadczą o pogłębianiu formacji religijnej członka wspólnoty, poddającego się coraz bardziej woli Allaha.

Warto odnieść się do konkretnych przykładów, by zobaczyć, czy propozycja powyższej analizy zwyczajów chrześcijańskich i muzułmańskich ma szansę powodzenia.

### 3. Fenomenologia chrześcijańskich rytów przejścia

Wtajemniczenie w chrześcijaństwie odbywa się dzięki trzem sakramentom: chrztowi, bierzmowaniu, Eucharystii. Słowo „sakrament” (łac. *sacramentum*) oznacza tajemnicę religii. Późnołacińskie znaczenie tego słowa wskazuje na przysięgę wierności. Sam wyraz „sakrament” pochodzi od łac. *sacro*, które oznacza „poświęcić”, „ubóstwić”<sup>11</sup>. Według *Katechizmu Kościoła Katolickiego* sakramenty są skutecznymi znakami łaski ustanowionymi przez Chrystusa. Dzięki nim udzielane jest życie Boże. Obrzędy widzialne urzeczywistniają łaskę i przynoszą owoc w tych, którzy je przyjmują z odpowiednim

---

nałożył na niego ręce, Szawel ochrzcił się i stał się jednym z najbardziej gorliwych uczniów Chrystusa. Zob. Dz 9,3-19.

<sup>10</sup> Por. A. von Gennep, *Obrzędy przejścia...*, dz. cyt., s. 72-83; M. Eliade, *Sacrum i profanum*, dz. cyt., s. 160-166.

<sup>11</sup> Por. *Sakrament*, [w:] G. O'Collins, E.G. Farrugia, *Zwięzły słownik teologiczny*, Kraków 1993, s. 219 n.; S. Zalewski (red.), *ABC chrześcijanina. Mały słownik*, Warszawa 1996, s. 228 n.

nastawieniem (KKK 1131)<sup>12</sup>. Łaska działa *ex opere operato*, tzn. przez sam fakt spełnienia sakramentów.

Pierwszy stopień wtajemniczenia chrześcijańskiego stanowi chrzest. Skutkuje on przyjęciem do wspólnoty chrześcijańskiej. W Kościele pierwotnym przyjęcie chrztu oznaczało, że wyznawca staje się człowiekiem dojrzałym do samodzielnego wyznania wiary. Kandydaci – katechumeni – przez dłuższy okres byli przygotowywani do przyjęcia tajemnic wiary, a chrzest następował w Wigilię Paschalną. Ten zwyczaj występował w Kościele rzymskim. W Kościołach Wschodnich chrztu udzielano w uroczystość Trzech Króli. W obu Kościołach aż do V-VI wieku chrztu udzielano tylko osobom dorosłym. Obecnie chrzci się głównie niemowlęta i dzieci. W tej sytuacji wtajemniczenie dokonuje się bez udziału świadomości chrzczonego, ale nakłada obowiązki na rodziców i chrzestnych oraz zmienia status dziecka w oczach społeczności. „Kto nie narodzi się z wody i z Ducha, nie może wejść do Królestwa Bożego. Co rodzi się z ciała, jest ciałem, a co rodzi się z Ducha, jest Duchem” (J 3,5-6) – te słowa Jezusa wskazują na konieczność rozpoczęcia nowego życia, które inicjuje narodzenie się w konkretny sposób – „z wody i Ducha”.

Kolejnym obrzędem wtajemniczenia chrześcijańskiego jest Eucharystia. Pierwsze pełne uczestnictwo dziecka we Mszy Świętej, połączone z przyjęciem Komunii Świętej, stanowi wielkie wydarzenie w życiu wspólnoty. Zanim nastąpi Pierwsza Komunia Święta, dzieci po raz pierwszy przystępują do sakramentu pokuty i pojednania. Zachodzi tu związek między osiągnięciem rytualnej czystości a „przystąpieniem” w pobliże Boga (zjednoczeniem z Nim podczas Eucharystii). Dla wierzącego chrześcijanina pełne uczestnictwo w Eucharystii oznacza stałą gotowość przemiany siebie (systematyczna spowiedź, kierownictwo duchowe) i przyjęcie Boga do swego życia, aby mógł On doskonalić działania wyznawcy. Komunię Świętą można przyjąć tylko w stanie łaski uświęcającej. Jak widać, w tym schemacie istnieje ustawiczna formacja do przekraczania własnej niedoskonałości, korzystanie z łaski Bożej i pogłębianie życia wewnętrznego.

Bierzmowanie zwane jest sakramentem dojrzałości chrześcijańskiej lub sakramentem dopełnienia. Istotą tego sakramentu jest przekazanie Ducha Świętego, umocnienie wiary, uzdolnienie do świadczenia o niej oraz jej obrony. Bierzmowanie ma na celu silniej zjednoczyć z Chrystusem, włączyć wierzącego w misję ewangelizacyjną Kościoła. Sakrament

<sup>12</sup> Kościół prawosławny uznaje chrzest i Eucharystię za sakramenty wtajemniczenia. We wspólnotach protestanckich sakramenty rozumiane są jako połączenie słowa Bożego i jego zewnętrznej postaci (woda, wino, chleb). Niektóre wspólnoty nie uznają działania sakramentów bez udziału wiary przyjmującego. Z uwagi na ograniczenie objętością artykułu przeanalizujemy scenariusze obrzędów sakramentalnych tylko według rozumienia Kościoła katolickiego.



ten jest zatem podtrzymywaniem, umacnianiem wiary. Fakt, iż udziela go biskup, nadaje mu szczególną rangę. Bierzmowani stają się dojrzałymi świadkami wiary poprzez przyjęcie odpowiedzialności za własną drogę rozwoju duchowego. Otwierają się też na dary Ducha Świętego – działanie Boga, który posyła swoich uczniów do trudniejszej niż dotychczas pracy apostołskiej. Znamienne jest, iż ten, kto nie otrzymał bierzmowania, nie może otrzymać sakramentu małżeństwa i kapłaństwa<sup>13</sup>.

Na przykładzie scenariusza chrztu zobaczymy, czy jego elementy wpisują się w schemat rytów przejścia.

	Elementy scenariusza sakramentu	Interpretacja
Faza wyłączenia	<p><b>PRZYGOTOWANIE</b> Katechumeni dorośli: nauki, wtajemniczenie w ceremonie, post poprzedzający przyjęcie chrztu.</p> <p>Rodzina dziecka: rodzice i rodzice chrzestni poddają się sakramentowi pokuty, sprawdza się ich przygotowanie do podjęcia roli wychowawców do chrześcijaństwa – zaświadczenia o byciu ochrzczonym i bierzmowanym*.</p>	<p>W pierwszych wspólnotach chrześcijańskich katechumeni przygotowywali się do chrztu podczas długiego postu – chrzest następował zazwyczaj w Wielkanoc. Symbolizowało to przejście ze starego życia (pustyni, ciemności) do nowego (wraz ze zmartwychwstałym Mesjaszem w dniu obchodów rocznicy tego zdarzenia). Ten, kto rozpoczyna przygotowanie, traci tożsamość poganina, ale jeszcze nie ma statusu chrześcijanina. Dziecko przyniesione do świątyni również nie ma jeszcze statusu ochrzczonego. Naznaczone krzyżem przez kapłana i rodziców przybywa do ołtarza w procesji pokutnej – zostaje „wyłączone”. Znak krzyża na początku celebracji wyciska pieczęć Chrystusa na tym, który ma do Niego należeć i oznacza łaskę odkupienia nabytą przez krzyż.*</p>
	<p><b>WYŁĄCZENIE</b> Na początku obrzędu kapłan często wychodzi przed kościół lub przed ołtarz, gdzie czeka rodzina z dziećmi. Pyta rodziców i chrzestnych, czy są świadomi obowiązków, jakie nakłada na nich decyzja o ochrzczeniu dziecka – zachowywanie Bożych przykazań, miłości Boga i bliźniego.</p> <p>Naznaczenie znakiem krzyża przez kapłana, rodziców i chrzestnych, procesja z krzyżem do ołtarza (czasami rodzice czekają już w świątyni, a procesję zastępuje się wspólnym odmówieniem aktu pokutnego).</p>	

<sup>13</sup> Zob. *Bierzmowanie, Chrzest, Eucharystia*, [w:] G. O'Collins, E.G. Farrugia, *Związły słownik teologiczny*, dz. cyt., s. 40 n., 47 n., 75 n.; S. Zalewski (red.), *ABC chrześcijanina...*, dz. cyt., s. 33, 44 n., 71.



<b>Faza marginalna</b>	<p>Kapłan odmawia uroczysty egzorcyzm, modlitwę poświęcenia wody i dziękczynną, co stanowi przygotowanie do kolejnych etapów.</p> <p>Wspólnotowe wyrzeczenie się zła i wyznanie wiary – kapłan pyta: czy wyrzekacie się grzechu, szatana, tego co prowadzi do zła? Czy wierzycie w Boga, w Jezusa Chrystusa i w Ducha Świętego? (odnowienie przez rodziców i rodziców chrzestnych przyrzeczeń chrzcielnych oraz deklaracja wiary)</p>	<p>Modlitwa z egzorcyzmem to błaganie Boga o uwolnienie spod wpływu złych duchów i zmazanie piętna grzechu pierworodnego. Po tej modlitwie kapłan kładzie w milczeniu rękę na dziecku – gest ten oznacza przyjęcie nowo ochrzczonego pod opiekę Kościoła, gdzie będzie umacniany i chroniony.</p> <p>Rodzina, odnawiając przyrzeczenia chrzcielne, wyrzeka się świata opawanego przez szatana i ponownie obiecuje poprawę jakości życia duchowego.</p>
------------------------	---	--

\* W takich przypadkach, jak związek niesakramentalny rodziców lub małżeństwo mieszane, tj. jedna strona katolicka, druga innego wyznania, czasem występują utrudnienia w procedurze przyjęcia dziecka do chrztu. Charakterystyczne jest podkreślanie przez duszpasterzy prawidłowości, jakie winny występować w rodzinie chrzczonego, sprawdzanie rodziców i chrzestnych pod kątem odpowiednich kwalifikacji (świadectwa chrztu, bierzmowania, zaświadczenia o stałej praktyce religijnej). Ma to na celu zagwarantowanie chrzczoneму dziecku odpowiedniej opieki duchowej rodziców i chrzestnych. Rodzice i chrzestni poprzez ochrzczenie dziecka stają się jego przewodnikami duchowymi, wspomagającymi je w drodze do Boga.

Faza włączenia (ponowne narodziny)	<p>Ponowne pytanie, czy rodzice chcą, aby dziecko przyjęło chrzest w wyznanej wierze, a następnie polanie wodą głowy dziecka lub zanurzenie w chrzcielnicy osoby dorosłej. Następuje przy tym pierwsze oficjalne wypowiedzenie imienia dziecka podczas trzykrotnego symbolicznego polania wodą: „Ja ciebie chrzczę w imię Ojca i Syna i Ducha Świętego”.</p>	<p>Polanie wodą lub zanurzenie to starożytny symbol duchowego oczyszczenia. Podczas wykonywania tego gestu kapłan wymawia imię dziecka po raz pierwszy, a poprzez wezwanie imienia Boga (Trójcy Świętej) umieszcza dziecko w nowej rzeczywistości**.</p>
	<p>Namaszczenie krzyżmem (specjalna modlitwa).          Nałożenie białej szatki na ochrzczonego (słowa kapłana: „Stałeś się nowym stworzeniem i przyoblekłeś się w Chrystusa, dlatego otrzymujesz białą szatę. Niech twoi bliscy słowem i przykładem pomagają ci zachować godność dziecka Bożego nieskałaną aż po życie wieczne”).          Ojciec chrzestny zapala świecę chrzcielną (słowa kapłana: „Przyjmijcie Światło Chrystusa. Podtrzymywanie tego światła powierza się wam, rodzice i chrzestni, aby wasze dziecko, oświecone przez Chrystusa, postępowało zawsze jak dziecko światłości, a trwając w wierze, mogło wyjść na spotkanie przychodzącego Pana razem z wszystkimi Świętymi w niebie”).          Ochrzczony staje się członkiem wspólnoty wierzących, od tej pory może nosić miano chrześcijanina (parafia wydaje dokument zwany świadectwem chrztu).</p>	<p>Namaszczenie - oznacza dar Ducha Świętego dla neofity. Stał się on chrześcijaninem, to znaczy namaszczonym Duchem Świętym, wszczepionym w Chrystusa, który jest namaszczony jako kapłan, prorok i król.          Biała szata symbolizuje nowe życie w czystości duchowej, życie w Chrystusie. Światło zapalone od paschału oznacza naukę Chrystusa i gotowość opiekunów do stałego podtrzymywania płomienia tej nauki w życiu ochrzczonego***.</p>

\*\* Por. KKK 1234-1245. Podczas chrztu imię Pańskie uświęca człowieka i chrześcijanin otrzymuje swoje imię w Kościele. Może to być imię świętego, ucznia Chrystusa, którego życie może stanowić wzór wierności wobec Boga. Święty patron ma być inspiracją do praktykowania postawy miłości i zapewnienia wstawiennictwo u Boga. Rodzice, chrzestni oraz proboszcz powinni troszczyć się, by nie nadawać dziecku imienia obcego duchowi chrześcijańskiemu. Bóg wzywa każdego po imieniu i dlatego imię każdego człowieka jest święte.

\*\*\* Por. KKK 1060-1690.

Podobnie można interpretować pewne fragmenty obrzędów związanych z Pierwszą Komunią Świętą i bierzmowaniem. Niektóre z nich powtarzają się. Podkreślają przez to, że każdorazowe wtajemniczenie wymaga właściwego przygotowania. Ten rodzaj „rytualnej rutyny” potrzebny jest, aby nauczyć się rytmu duchowego wzrastania.

Powtarza się także długie przygotowanie poprzedzające przyjęcie sakramentu – spotkania formacyjne oraz wspólne uczestnictwo kandydatów i ich rodzin w naukach, w Eucharystii. Katechizacja dzieci przez okres przedszkolny i w szkole ma na celu stopniowe wtajemniczenie ich w ceremonie i nauki chrześcijańskie. Dzieci każdego roku otrzymują świadectwo katechizacji jako dowód ciągłości wychowania w duchu chrześcijańskich zasad. Bezpośrednio przed przyjęciem Pierwszej Komunii Świętej dzieci i rodzice uczestniczą w spotkaniach formacyjnych w parafii. Kandydaci są dodatkowo poddawani egzaminowi z wiedzy religijnej (podstawowe modlitwy oraz prawdy wiary). Katechizacja dzieci staje się w tym przypadku kontynuacją obietnic chrzcielnych opiekunów. Powinna temu towarzyszyć formacja duchowa – wspólne uczestnictwo z rodzicami w liturgii i okolicznościowych ceremoniach, które utrwalają wiedzę oraz zachowania religijne. Ważnym elementem jest obecność rodziny podczas obrzędów wtajemniczenia. Dla podkreślenia związku neofitów ze Zbawicielem przyjmowanie sakramentów odbywa się najczęściej podczas Eucharystii.

Eucharystia to inaczej dziękczynienie. Chrystus skupia przy stole ofiarnym swoich uczniów, którzy spożywają Jego Ciało i piją Jego Krew. Poprzez uczestnictwo w Eucharystii człowiek utrzymuje stałą więź z ofiarującym się Zbawicielem<sup>14</sup>.

Misterium Eucharystii jest świętą obecnością Pana, która we wszystkich elementach: posiłku, *communio*, anamnezie, ofierze nadaje obrzędowi charakter ponownego stworzenia, twórczego czynu Boga. „Ja jestem chlebem życia. (...) Kto spożywa ten chleb, żyć będzie na wieki” (J 6,48.58) – ten mistyczny język pozwala doświadczyć w eucharystycznym przeżyciu tego samego zdziwienia, jakie było udziałem uczniów w Emaus, którzy rozpoznali Pana po „łamaniu chleba” (Łk 24,35).

Kontynuacją utrwalania więzi z Bogiem jest bierzmowanie. Podczas obrzędu biskup w dialogu z kapłanem pyta o prawidłowe przygotowanie do przyjęcia darów Ducha Świętego i o to, czy neofici są świadomi, jakich darów dostąpią podczas obrzędu.

<sup>14</sup> Zob. Kol 2,18-19; Ef 4,15-16. Por. KKK 805-807; G van der Leeuw, *Fenomenologia religii*, dz. cyt., s. 326 n.

Kandydaci odpowiadają: „Pragniemy, aby Duch Święty, którego otrzymamy, umocnił nas do mężnego wyznawania wiary i do postępowania według jej zasad”. Jest to deklaracja otwarcia się na to, co Bóg ofiarowuje wierzącym gotowym na większe wyzwania na drodze wiary. Biblia mówi o siedmiu darach Ducha Świętego: „I wyrosnie różdżka z pnia Jessego, wypuści się odrośl z jego korzeni. I spocznie na niej Duch Pański, duch mądrości i rozumu, duch rady i męstwa, duch wiedzy i bojaźni Pańskiej” (Iz 11,2). Siedmiu darom odpowiada ją w Biblii owoce Ducha: „Miłość, radość, pokój, cierpliwość, dobroć, życzliwość, wierność, łagodność, opanowanie” (Ga 5,22). Dary te związane są z mądrością wywiedzioną z wiary w Boga. Jest to rozumienie życia przez pryzmat wiary. Dary Ducha Świętego są cnotami uzdalniającymi do bycia łagodnym, podobnym do miłosiernego Boga. Skutek działania siedmiu darów Ducha Świętego umożliwia obecność w miejscu, w którym jest Bóg<sup>15</sup>.

Nawet pobieżna analiza poszczególnych elementów scenariuszy chrześcijańskich rytuałów przejścia ukazuje podobny schemat ich przebiegu i podkreśla związek z wzorcowym przekraczaniem granic między „starym i nowym życiem”, o jakim nauczał Chrystus. Rytuały potrzebne są we wchodzeniu na kolejne stopnie rozumienia tajemnic wiary. Stałymi, powtarzającymi się etapami tej drogi, są: cierpienie, śmierć, ponowne narodziny. Człowiek staje się na nowo uczniem Boga, który dopuszcza go do coraz doskonalszego oglądu rzeczywistości. G. van der Leeuw, opisując chrześcijańskie rytmy przejścia, słusznie zauważył, iż sakrament odsłania najgłębsze dno życiowych czynności, aż do momentu ich zetknięcia się z boskością. Dzięki temu codzienność zostaje przekazana mocy Boga<sup>16</sup>. Sakrament jest jednocześnie *fascinas*, *tremendum* i *misterium*. Staje się bramą, przez którą dobrze przygotowany neofita – z odpowiednim nastawieniem – może wejść do Wnętrza, czyli na drogi prawidłowego rozwoju duchowego, które zaprowadzą go do rzeczywistego spotkania z Bogiem.

#### 4. Droga do Wewnątrz w islamie

Muzułmańskie obrzędy przejścia trudno przeanalizować tak dokładnie jak chrześcijańskie. Muzułmanie, praktykując swoją wiarę i wypełniając obowiązki z niej wynikające, przez całe życie nieustannie podlegają duchowej zmianie.

<sup>15</sup> Por. J. Szymik, *Siedem darów Ducha* [on-line], [http://www.opoka.org.pl/biblioteka/T/TD/7darowd\\_szymik.html](http://www.opoka.org.pl/biblioteka/T/TD/7darowd_szymik.html) [dostęp: 7.04.2009].

<sup>16</sup> Zob. G. van der Leeuw, *Fenomenologia religii*, dz. cyt., s. 325.

Słowo „islam” oznacza w języku arabskim poddanie się Bogu. Muzułmaninem staje się ten, kto w obecności świadków trzykrotnie wymówi szahadę, czyli wyznanie wiary w jedyne Boga: „Nie ma innego bóstwa prócz Boga (Allaha), a Muhammad jest Jego wysłannikiem”<sup>17</sup>. Podstawowym źródłem odkrywania drogi zgodnej z wolą Allaha, czyli objawienia w islamie, jest Koran.

Arabski *Al-Kuran* to główna teofania islamu, podstawowe źródło metafizyki, kosmologii, teologii, prawa, etyki, świętej historii i ogólnego światopoglądu wierzącego mużulmanina. Słowa Koranu towarzyszą każdemu wyznawcy islamu od narodzin aż do śmierci. Niektóre sury powtarzane są podczas codziennych modlitw, inne tylko w wyjątkowych okolicznościach, jak: narodziny, zawarcie związku małżeńskiego, śmierć<sup>18</sup>. Dusza tradycyjnego mużulmanina przypomina mozaikę ułożoną ze zdań świętej Księgi islamu, które, powtarzane przez całe życie, wrastają w świadomość i działanie człowieka. Muzułmanie modlą się, witając, żegnając, wykonując różne codzienne czynności używają koranicznych sur w określonym porządku.

*Basmala* („W imię Boga litościwego i miłosiernego”) zaczyna i uświęca wszystkie prawomocne czynności. *Al-hamdu li-Llahi* („Chwała Bogu”) to formuła kończąca akt lub wydarzenie z wyrazem wdzięczności. *Insza Allah* („Jeśli Bóg tak zechce”) towarzyszy każdej wypowiedzi dotyczącej planów na przyszłość. Codzienne powitanie mużulmanów także inspirowane sura Koranu: *As-salamu alejkum* („Pokój z tobą”), której Prorok nauczył swoich towarzyszy jako powitania ludzi w raju. Wypowiadanie słów Koranu w świętym języku (koranicznym) arabskim jako żywego słowa Boga ma dla mużulmanina podobne znaczenie jak Ciało Chrystusa przyjmowane przez wiernych podczas Eucharystii. Muzułmanin wypowiada słowo Boga, które ma zmienić jego życie i postępowanie, zbliżyć go do rzeczywistości, w której przebywa Allah. Łaska tekstu (*baraka*) wykracza poza intelektualne przesłanie oraz kieruje dusze ku Bogu<sup>19</sup>.

W islamie nie ma sakramentów. Nie istnieje też odpowiednik chrześcijańskiego stanu kapłańskiego. Wspólne modły są koordynowane przez imama, który pełni jedynie rolę kierownika modlitwy.

Momentem włączenia nowego członka rodziny we wspólnotę jest wypowiedzenie nad dzieckiem wyznania wiary lub wezwania do modlitwy. W mużulmańskiej rodzinie ojciec bądź najstarszy męski członek rodziny szepce tekst szahady do ucha noworodkowi. Każdy wyznawca islamu szahadę wypowiada systematycznie w trakcie

<sup>17</sup> Zob. S.H. Nasr, *Istota islamu...*, dz. cyt., s. 25.

<sup>18</sup> Tamże, s. 29.

<sup>19</sup> Por. tamże, s. 30 n.

codziennych modłów, a także przy różnych czynnościach w ciągu dnia. Wypowiedzenie lub napisanie na jakimś przedmiocie szahady świadczy o tym, że to, co się robi, chce się poświęcić Bogu<sup>20</sup>.

Jedne z ważniejszych obrzędów związanych z inicjacją religijną stanowią obrzezanie oraz małżeństwo. Obrzezanie wśród wyznawców islamu to zwyczaj wywodzący się z arabskiej tradycji przedmuzułmańskiej. Praktykowany jest głównie w społeczeństwach tradycyjnych. Muzułmanie włączyli ten obrzęd do swojej tradycji religijnej i jawi się on jako ważny element ich tożsamości. Obrzezanie nie ma charakteru uniwersalnego w islamie z racji na dużą różnorodność kulturową w obrębie wyznawców tej religii. Tam jednak, gdzie obrzezanie jest praktykowane, stanowi istotny obrzęd przejścia. Dopiero po tej ceremonii uznaje się, iż człowiek został włączony do wspólnoty religijnej<sup>21</sup>.

Z punktu widzenia religii ceremonia obrzezania potwierdza muzułmańską prawdę o poddaniu się woli Boga i akceptacji Jego przykazań. Zmiany dokonane na narządach płciowych stanowią symboliczne uznanie dominacji Boga nad cielesnymi pragnieniami człowieka. Obrzęd ten ma też znaczenie oczyszczenia duchowego.

Nie jest dokładnie określony czas, w którym należy dokonać obrzezania. Musi to nastąpić przed osiągnięciem dojrzałości płciowej. W rzeczywistości oznacza to ogromną rozpiętość w praktykowaniu obrzezania dzieci. W Europie i Stanach Zjednoczonych Ameryki Północnej rodzice muzułmańscy decydują się na przeprowadzenie obrzezania swoich pociech zaraz po urodzeniu lub kilka dni później. Natomiast na Bliskim Wschodzie i w innych częściach islamskiego świata ma ono miejsce podczas osobnego rytuału między 2. a 12. (czasami nawet 15.) rokiem życia dziecka.

Obrzezanie ma charakter rodzinnego święta. Scenariusze obrzędu różnią się w zależności od regionu. Wielką wagę przywiązuje się do terminu obrzezania, np. w Egipcie często jest to data związana z narodzinami Muhammada lub wielkich osobistości świata islamu. Ceremonia dotycząca chłopców ma charakter publiczny (zostaje podana do wiadomości społeczeństwa). Trwa dwa dni. Chłopcy często są ubierani w białe lub odświętne stroje, częstowani słodyczami, otrzymują prezenty. W pierwszym dniu chłopiec malowany jest henną (trzy palce) i przebywa wśród kobiet. Drugiego dnia odbywa się święto mężczyzn, a uroczystościom towarzyszy recytacja Koranu, modlitwy

<sup>20</sup> Por. E. Sakowicz, *Rozmowy o islamie i dialogu*, Lublin 2007; A. Marek, *Islam. Informator*, Warszawa 2006, s. 20 n.

<sup>21</sup> Zob. A. Wąs, *Muzułmańskie zwyczaje – obrzezanie*, <http://religie.wiara.pl/doc/472171.Muzułmańskie-zwyczaje-obrzezanie> [dostęp: 14.04.2015].

i przejście do meczetu. Powrót ze świątyni przybiera postać procesji. Chłopcy i dziewczęta po obrzezaniu jeszcze przez kilka dni są ubierani na biało.

Obrzezanie dziewcząt występuje w 28 krajach Afryki. Odbywa się w środowisku ściśle kobiecym. Rytuałom towarzyszy uświadamianie seksualne, nauka specjalnych tańców inicjacyjnych, odosobnienie. Mimo sprzeciwu środowisk feministycznych i naukowych, zwyczaj ten jest nadal praktykowany. Koran nie zawiera ani jednego zdania o konieczności obrzezania kobiet, więc tradycję tę uzasadnia się sunną Proroka. W jednym z hadisów napisano: „Obrzezanie jest sunną dla mężczyzn i honorem dla kobiet”<sup>22</sup>.

W przebiegu ceremonii obrzezania można wyróżnić trzy fazy inicjacji:

	<b>Elementy scenariusza obrzędu obrzezania (ujednolicone)</b>	<b>Interpretacja</b>
<b>Faza wyłączenia</b>	<b>PRZYGOTOWANIE</b> Do ceremonii przygotowuje się rodzina, osoby odpowiedzialne za rytuał oraz dziecko lub młodzieniec (młoda dziewczyna) poprzez uświadomienie sensu uroczystości. Wybiera się specjalny dzień na tę uroczystość.	W tradycji muzułmańskiej henna odgrywa kluczową rolę. Wiele opowiadań o Muhammadzie uwzględnia malowanie henną. Ozdabianie ciała to znak zmiany statusu, symbol powrotu lub odejścia. Przebywanie chłopców wśród kobiet i przejście do ceremonii męskich ma na celu podkreślenie zmiany roli społecznej, pożegnanie okresu dziecięcego, wyjście spod opieki matki oraz wejście w okres męski, pod opiekę ojca. Dziewczęta doświadczają tej zmiany ról w towarzystwie kobiet, zaczynając ceremonię jako dzieci, a kończąc jako kobiety przygotowane do poszczególnych ról społecznych, np. małżeństwa.
	<b>WYŁĄCZENIE</b> Chłopiec jest malowany henną, ubierany w odświętny strój, przebywa w towarzystwie kobiet. Dziewczęta przebywają podczas całej ceremonii w obecności kobiet, nie mają kontaktu z mężczyznami.	

<sup>22</sup> Por. tamże; A. Marek, *Islam...*, dz. cyt., s. 40 n.; U. Hagar, *Obrzezanie kobiet w świetle prawa islamskiego*, <https://sites.google.com/site/oislamie/artykuly/kobieta/obrzezanie-kobiet-w-swietle-prawa-islamskiego> [dostęp: 17.04.2015].



Faza marginalna	<p>Recytacja Koranu, modlitwy przeznaczone na tę okazję – rytuał chłopców odbywa się w obecności mężczyzn, w meczecie. Wyjście ze świątyni ma charakter procesji. Dziewczęta są uświadamiane seksualnie, uczone tańców inicjacyjnych, towarzyszą temu modlitwy oparte na Koranie. Następuje obrzezanie (okaleczenie rytualne) i specjalne ablucje.</p>	<p>Kobiety i mężczyźni przygotowują młodych do aktu rytualnego okaleczenia. W tej fazie dzieci są rozbierane ze starych ubrań, odmawia się nad nimi modlitwy, błogosławi powołując się na tradycję i prawo Proroka (sunna). Okaleczenie rytualne stanowi symboliczne poddanie się woli Boga, znak dominacji ducha nad ciałem.</p>
Faza włączenia (ponowne narodziny)	<p>Po obrzezaniu chłopcy i dziewczęta noszą specjalne stroje (odświętne lub białe).</p> <p>Członkowie wspólnoty pozdrawiają ich, wręczają upominki, traktują obrzezanych w specjalny sposób, co ma podkreślić przyjęcie przez nich nowej roli społecznej.</p>	<p>Nowe szaty, odświętne stroje, prezenty i słodkie upominki są znakiem świętowania narodzin nowego członka wspólnoty. Od tej pory młode kobiety i młodzi mężczyźni przestają być dziećmi, stają się pełnoprawnymi członkami wspólnoty.</p>

Inną grupą obrzędów inicjacji w islamie są zwyczaje związane z zawarciem małżeństwa. W islamie jest ono kontraktem cywilno-prawnym między mężczyzną a kobietą. Przygotowania do ceremonii ślubnej opierają się na umowie i ustalaniu zasad zawarcia związku. Ceremonii zaślubin przewodzi *kadi*, czyli sędzia.

Podczas wesela, które jest ważnym wydarzeniem dla rodziny, a zwłaszcza dla kobiety, występują elementy ceremonii, które można włączyć do obrzędów przejścia. Kobieta musi zostać włączona w rodzinę mężczyzny za pomocą określonych rytuałów<sup>23</sup>. Uroczystość

<sup>23</sup> Warto przywołać tu podobne opisy różnorodnych rytuałów wejścia kobiety w świętą wspólnotę męża. Zob. G. van der Leeuw, *Fenomenologia religii*, dz. cyt., s. 222 n.

trwa kilka dni. Pierwszy wieczór panna młoda spędza w towarzystwie kobiet zaproszonych do domu swoich rodziców. Tego i następnego dnia mężczyźni z panem młodym świętują oddzielnie. Dopiero wieczorem uroczystości łączą się. Kobiety i mężczyźni z jednej rodziny przechodzą do domu pana młodego. Czasami wesele odbywa się w specjalnym budynku z osobnymi salami dla mężczyzn i kobiet. Ojciec przepasuje córkę czerwoną wstążką, którą przecina mężczyzna z rodziny pana młodego. Dziewczyna pozdrawia rodzinę narzeczonego i dalsze uroczystości odbywają się już w domu przyszłego męża. Jednak kobiety i mężczyźni bawią się oddzielnie. W obecnych czasach wesela często organizuje się na wzór europejski<sup>24</sup>.

W islamie wierzących określa się słowem *mumin*. Oznacza ono ludzi poważnie traktujących swoją religię. Islam – jak wspomniano – jest niezwykle różnorodny na terenach, na których występuje. Jednak czynniki jednoczące islam zawsze opierają się na przestrzeganiu tzw. pięciu filarów islamu. Praktyka religijna obejmuje trzy przenikające się warstwy duchowego rozwoju: poddania – *islam*, wiary – *iman*, duchowego piękna rozumianego jako doskonałość, świętość (zwłaszcza w sufizmie) – *ishan*. Koran wspomina o *muslimie* – podporządkowanym, *muminie* – wierzącym, *muchinie* – obdarzonym cnotą. Każdy muzułmanin jest jak punkt na okręgu, którego środek stanowi *hakika* – Boża prawda. Najpierw trzeba się znaleźć we wspólnocie (*umma*). Muzułmanin poprzez obowiązki swej wiary musi dążyć do Wnętrza i podążać ścieżką *tarik*i, czyli duchowym szlakiem, na którym odkrywa prawdę o Bogu. W jednym ze słynnych hadisów Proroka znajduje się opis drogi duchowej przechodzącej od postawy *islam*, poprzez *iman*, aż do *ihsan*<sup>25</sup>. Muhammad w jednym z innych hadisów opisuje tę najgłębszą rzeczywistość *ishan* w następujący sposób: „Oddawać cześć Bogu, tak jakbyś Go widział, gdyż jeśli ty Go nie widzisz, On widzi ciebie”<sup>26</sup>.

Rytuały modlitewne są ściśle związane z prawem Koranu. Ze względu na różnorodność szkół i obowiązujących w nich zasad trudno o jednolite formy kultu w islamie. Najważniejsze dla kwestii, jaką podjęto w tym artykule, są podstawowe filary wiary, czyli szahada (wyznanie wiary) oraz *salat* (modlitwa)<sup>27</sup>.

<sup>24</sup> Por. A. Marek, *Islam...*, dz. cyt., s. 36.

<sup>25</sup> Por. E. Sakowicz, *Rozmowy o islamie...*, dz. cyt., s. 13 n.; S.H. Nasr, *Istota islamu...*, dz. cyt., s. 46 n., 60 n.

<sup>26</sup> Tamże, s. 63 n. Warto zaznaczyć, iż terminy *islam*, *iman* i *ishan* są interpretowane nieco inaczej przez szyitów.

<sup>27</sup> Por. J. Danecki, *Podstawowe wiadomości o islamie*, Warszawa 2007, s. 125 n.

## Zakończenie

Sakramenty chrześcijańskie i niektóre obrzędy przejścia obecne w islamie są otwarciem drogi do życia duchowego najwyższej jakości. Powyżej skupiono się tylko na obrzędach wtajemniczenia. Warto jednak pamiętać, że także pozostałe sakramenty: pokuty, małżeństwa, kapłaństwa, namaszczenia chorych czy sakramentalia (błogosławieństwa i gesty, np. znak krzyża) otwierają chrześcijaninowi ścieżkę prowadzącą do Wnętrza. Wtajemniczenie chrześcijańskie i muzułmańskie przebiega etapami oraz stopniowo przygotowuje do podejmowania większych wyzwań w ramach wzrastania religijnego. W realizacji obowiązków wynikających z filarów islamu pomagają rytuały. Znaki zewnętrzne, czyli obrzędy, pozwalają interpretować chrześcijańskie sakramenty oraz obrzędy inicjacyjne w islamie jako wydarzenia graniczne dla *homo religiosus*. Człowiek winien dobrowolnie odejść od „starego samego siebie”, umrzeć i narodzić się na nowo.

Chrzest stanowi początek chrześcijańskiej drogi, a pierwsze pełne uczestnictwo w Eucharystii pogłębia więź ze Zbawicielem. Bierzmowanie utrwala postawę wierzącego, otwiera go na nowe doświadczenia współpracy z łaską.

Muzułmanie poprzez realizację prawa koranicznego i zasad swej wiary również dążą osiągnięcia głębokiego zjednoczenia z Bogiem. Wtajemniczenie muzułmanina odbywa się systematycznie każdego dnia, kiedy przestrzega on szariatu i kieruje się w życiu normami wynikającymi z wiary.

Droga wtajemniczenia chrześcijańskiego nie kończy się na bierzmowaniu. Każdy adept nauk Chrystusa może podjąć decyzję o pogłębianiu nabytej już wiedzy i – co najważniejsze – o nawiązaniu jeszcze bliższej relacji z Bogiem. Tylko od decyzji każdego ucznia Chrystusa zależy, czy zdecyduje się wypłynąć na głębię. Chrystusowe „Pójdź za Mną!” (Mt 9,9) rozpoczyna przeżywanie wtajemniczeń w chrześcijaństwo, a sakramenty pomagają w odkrywaniu dróg do Wewnątrz.

Muzułmanie nie kończą pogłębiania życia religijnego tylko na pobożnej recytacji Koranu, odmawianiu szahady oraz wiernym przestrzeganiu pięciu filarów islamu. Idą dalej za wskazaniem przewodników i mistyków ummy. Uczestniczą w rytuałach oraz dyscyplinują się w realizacji obowiązków wynikających z wiary. Dzięki temu podążają drogą wyznaczoną przez Proroka, którą on sam odkrył w wyniku objawienia.



JOLANTA ŁABA

**Obrzędy wtajemniczenia chrześcijańskiego i muzułmańskiego  
drogą do Wewnątrz****Streszczenie**

Religijne obrzędy przejścia związane są z inicjacją do głębszego zrozumienia tajemnic religii/wiary. Arnold van Gennep opisał rytuały inicjacji – charakterystyczne punkty zwrotne w życiu człowieka (ciąża i narodziny dziecka, przejście z dzieciństwa w dorosłość, inicjacja do grup religijnych, małżeństwo, śmierć, pogrzeb). Rytuały przejścia są ceremoniami, które przygotowują kandydatów do wejścia do Wewnątrz, czyli do rzeczywistości Boga. *Homo religiosus* porzuca stare „ja”, wewnątrznie umiera, przemienia się osiągając „nowe życie” w Bogu. W islamie doświadczenie religijne opiera się na wypełnianiu praktyk wiary i przestrzeganiu wskazań Koranu. Muzułmanin zobowiązany jest do posłuszeństwa Allahowi. Jedność i wierność wyznawców wobec zasad wiary bazuje na wypełnianiu wskazań zawartych w pięciu filarach islamu. W chrześcijaństwie wezwanie Chrystusa „Pójdź za Mną!” (Mt 9,9) jest początkiem rytuałów przejścia, czyli sakramentów świętych.

**Słowa kluczowe:** *homo religiosus*, inicjacja, islam, rytuały przejścia w chrześcijaństwie, sakramenty, rytuały przejścia w islamie, wiara.

JOLANTA ŁABA

**Christian and Muslim initiation rites as the path to the Inside****Abstract**

Religious rites of passage are strictly connected with an initiation into better understanding of one's religion and faith. Arnold van Gennep describes pregnancy, birth, adolescence, religious initiation, marriage, death and funeral as the initiation rites fundamental to human development. Rites of passage prepare man for his entrance "inside", that is, into the reality of God; *homo religiosus* sheds off his "old ego", undergoes inner death and change and achieves "new life" in God. To Muslims, their entire religious experience is about fulfilling the requirements of Islam according to Quran. They must be obedient

to Allah. Their unity and faith depend on their observance of the Five Pillars of Islam. They know and follow the will of Allah by going ever deeper into their religious experiences. To Christians, the call of Christ: "Follow me" is the beginning of the rites of passage, that is, the sacraments.

**Keywords:** rites of passage in Christianity, sacraments, Islam, rites of passage in Islam, initiation, faith, *homo religiosus*.